

УДК 347.9.03:796

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2024.2.2>

Лукаш Тарас Валерійович,
кандидат юридичних наук,
начальник територіального управління
Державної судової адміністрації України в Одеській області
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6206-2706>

Дудін Тимофій Миколайович,
кандидат наук з державного управління,
начальник Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8858-2409>

КРИТЕРІЇ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ В СФЕРІ СПОРТУ

Статтю присвячено дослідженню критеріїв справедливого суду у сфері спорту з урахуванням положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також специфіки функціонування спортивного арбітражу. У роботі проаналізовано основні критерії справедливого суду, такі як незалежність та безсторонність суду, гласність процесу, право на доступ до правосуддя, дотримання принципу рівності сторін та розумні строки розгляду справи. Автор досліджує, як ці критерії впроваджуються у спортивних спорах, зокрема в контексті діяльності Спортивного арбітражного суду (далі – CAS), та вказує на їх специфіку у порівнянні з традиційними судовими процесами.

Особливу увагу приділено проблемам забезпечення прозорості судового процесу в спортивному арбітражі та викликам, пов'язаним із забезпеченням рівноправності сторін під час розгляду спорів. Проаналізовано договірні форми вирішення спорів, які використовуються в спортивній сфері, та їх відповідність європейським стандартам справедливого суду.

Розглянуто питання правової природи та юрисдикції CAS, його роль у вирішенні спорів на міжнародному рівні. Наведено приклади застосування прецедентної практики у вирішенні спорів та їх вплив на формування критеріїв справедливості у цій сфері. Автор наголошує на важливості дотримання балансу між автономією спортивних організацій і правовими гарантіями учасників спорту, а також необхідності гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами.

Зроблено висновок про необхідність удосконалення механізмів вирішення спорів на основі чітких критеріїв справедливого судочинства, що враховують специфіку спортивної сфери та забезпечують дотримання прав усіх учасників.

Ключові слова: справедливий суд, критерії судочинства, спортивний арбітраж, правосуддя, спортивні спори, правозастосування, Конвенція, міжнародне право, арбітраж.

LUKASH T.V., DUDIN T.M. CRITERIA FOR A FAIR TRIAL IN THE FIELD OF SPORTS

The article is aimed at studying the criteria for a fair trial in the field of sports, taking into account the provisions of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, as well as the specifics of sports arbitration. The article analyses the main criteria of a fair trial, such as independence and impartiality of the court, publicity of the process, the right of access to justice, observance of the principle of equality of parties and reasonable time limits for consideration of the case. The author examines how these criteria are implemented in sports disputes, in particular in the context of the Court of Arbitration for Sport (CAS), and points out their specificity in comparison with traditional litigation.

Particular attention is paid to the problems of ensuring transparency of the judicial process in sports arbitration, accessibility for athletes with different financial capabilities and challenges related to ensuring equality of the parties in dispute resolution. The author analyses the contractual forms of dispute resolution used in the sports sector and their compliance with the European standards of a fair trial.

The author examines the legal nature and jurisdiction of CAS, its role in resolving disputes at the international level. Examples of case law application in sports dispute resolution and their impact on the formation of fairness criteria in this area are provided. The author emphasises the importance of maintaining a balance between the autonomy of sports organisations and legal guarantees for sports participants, and the need to harmonise national legislation with international standards.

The author concludes that there is a need to improve the mechanisms for resolving sports disputes based on clear criteria of fair trial which take into account the specifics of the sports sphere and ensure that the rights of all participants are respected.

Key words: fair trial, criteria of proceedings, sports arbitration, justice, sports disputes, law enforcement, Convention, international law, arbitration.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку суспільних відносин, держави, створюючи національні судові системи, прагнуть гарантувати громадянам безперешкодний доступ до справедливого, професійного та неупередженого правосуддя, а також забезпечити оперативний і справедливий розгляд справ. Водночас однією з основних проблем є визначення спеціалізації судів для вирішення конкретних категорій справ, та чітке розмежування юрисдикції загальних та спеціалізованих судів, з подальшим встановленням їх виняткової компетенції.

Забезпечення права на доступ до справедливого суду є одним із ключових принципів демократичного суспільства, що гарантується як національним законодавством, так і міжнародними правовими актами, зокрема, Конституцією України та Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод.

У сфері спорту, яка відзначається високим рівнем автономії та специфікою регулювання, питання справедливого судочинства набувають особливої актуальності. Ефективне вирішення спортивних спорів, що часто пов'язані з діяльністю організацій, які здійснюють владні функції у межах своєї компетенції, вимагає належних правових механізмів, що відповідають як міжнародним, так і національним стандартам. Важливими факторами цього розвитку є професіоналізація спорту як бізнесу, зростання значення майнових інтересів, підвищення зацікавленість громадськості у спорті та ускладнення ієрархії спортивних організацій. Однією з важливих характеристик цього процесу є все більш детальна регламентація спортивних подій, включаючи правила у конкретних видах спорту, процедури проведення змагань і укладання контрактів з клубами. Це веде до створення спеціалізованих нормативних актів та підготовки правників, які мають розуміти специфіку спортивного права.

Зі збільшенням кількості правових конфліктів у спорті, зокрема в питаннях комерції, трудових відносин і дисциплінарних санкцій, важливим аспектом стає забезпечення швидкого та ефективного розгляду спорів. Зокрема, багато спортивних спорів передаються на розгляд незалежних арбітражів, які працюють на основі принципів незалежності і професіоналізму суддів. Такі арбітражі зазвичай забезпечують оперативність, мають глибоке розуміння спортивного права і дають можливість вибору арбітра. Важливим елементом є створення тимчасових арбітражних комісій для конкрет-

них змагань, таких як на Олімпійських іграх. Постійні арбітражні органи, як, наприклад, у Федерації футболу України, працюють на основі внутрішнього регламенту, що визначає їхні процесуальні і матеріальні норми.

Однак існує проблема обмеженого доступу до правосуддя, адже деякі види спорту не мають своїх арбітражних органів. Європейський досвід, наприклад, Бельгійська та Люксембурзька арбітражні комісії, також пропонують цікаві моделі вирішення спорів між спортивними організаціями [2]. З іншого боку, спортсмени все ще мають право звертатися до Європейського суду з прав людини, хоча це пов'язано з численними труднощами, такими як вимоги до заяв та тривалість процесу.

Становлення сучасної системи спортивного арбітражу та її гармонізація з принципами справедливого суду є важливими викликами для України, особливо в умовах інтеграції до європейського правового простору. Гарантії незалежності, безсторонності та рівності сторін у спортивних спорах повинні відповідати як базовим вимогам правосуддя, так і враховувати специфіку спортивної сфери, де часто використовуються альтернативні механізми вирішення спорів.

У зв'язку з цим дослідження критеріїв справедливого суду у сфері спорту, включаючи аналіз правової природи та функціонування спортивного арбітражу, є надзвичайно важливим. Окрім того, інтеграція міжнародного досвіду у вирішення спортивних спорів, зокрема через призму практики CAS, сприяє вдосконаленню національної системи правосуддя та її адаптації до сучасних викликів.

Метою дослідження є аналіз критеріїв справедливого суду в сфері спорту, визначення їхнього значення для забезпечення прав спортсменів і спортивних організацій, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення механізмів вирішення спортивних спорів відповідно до національних та міжнародних стандартів правосуддя.

Для досягнення зазначеної мети, завданнями роботи є:

- 1) Охарактеризувати основні критерії справедливого суду, такі як незалежність, безсторонність, рівність сторін, доступ до правосуддя та дотримання розумних строків розгляду справи, з урахуванням специфіки спортивної сфери.

- 2) Проаналізувати правову природу та юрисдикцію CAS як ключового інструмента вирішення міжнародних спортивних спорів.

3) Дослідити відповідність процедур спортивного арбітражу принципам справедливого суду та їхню адаптацію до європейських стандартів, закріплених у Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Методи дослідження. Під час дослідження використовуються різноманітні наукові методи для забезпечення комплексного аналізу. Аналітичний метод застосовується для вивчення правової бази, принципів та практичного застосування критеріїв справедливого суду у спортивних спорах, що дозволяє визначити ключові компоненти, такі як незалежність, безсторонність, рівність сторін, доступ до правосуддя та розумні строки розгляду. Порівняльний метод допомагає аналізувати, як різні юрисдикції та спортивні арбітражі, зокрема CAS, реалізують принципи справедливого суду, що дає змогу виявити кращі практики та розбіжності у застосуванні стандартів. Метод прогнозування використовувався для передбачення майбутніх викликів у сфері стандартів справедливого суду в спорті, що дозволяє розробити механізми для моніторингу та покращення процедур вирішення спорів.

Зазначені методи дозволили всебічно дослідити тему, визначити проблемні аспекти та запропонувати шляхи вдосконалення механізмів вирішення спортивних спорів.

Виклад основного матеріалу. Справедливий суд є одним із фундаментальних принципів правового порядку, що забезпечує захист прав і свобод осіб, а також сприяє ефективному та бездоганному функціонуванню правової системи. У сфері спорту, де питання, що стосуються прав спортсменів, клубів, федерацій та інших суб'єктів спортивного права, часто мають великі економічні та репутаційні наслідки, критерії справедливого суду набувають особливої важливості. Від якості судового розгляду спортивних спорів залежить не тільки дотримання прав учасників, а й підтримка довіри до спортивних організацій та арбітражних інститутів.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) гарантує низку прав і свобод, зокрема право на справедливий суд. Вона є важливим елементом правової системи України та має прямий вплив на практику вирішення спортивних спорів, зокрема в контексті критеріїв справедливого суду в сфері спорту [1].

Стаття 6 Конвенції гарантує право на справедливий, публічний і неупереджений судовий розгляд в розумний строк. Це положення стосується

всіх осіб, у тому числі спортсменів, тренерів, клубів та інших суб'єктів спортивного права, що звертаються до спортивних арбітражів або судів для вирішення спорів.

Існують різні підходи до вирішення спортивних спорів через арбітраж, що створює проблеми для визначення юрисдикції між спортивними арбітражами та судовими установами загальної юрисдикції. В Україні юрисдикція судів охоплює всі правові спори і відмова від права на звернення до суду в разі арбітражного застереження є нікчемною. Проте на практиці українські суди визнають юрисдикцію спортивних арбітражів за умовами регламентів спортивних організацій. Водночас в Європі, зокрема в Іспанії, Італії та Франції, законодавство дозволяє передачу спорів до спортивних арбітражів, з можливістю звернення до суду загальної юрисдикції у певних випадках. В Україні є випадки звернень футбольних клубів до судів загальної юрисдикції, зокрема коли спори не охоплюються арбітражним застереженням [2].

CAS, створений у 1984 році, є найвищою квазісудовою інстанцією у сфері спорту. CAS розглядає спори, пов'язані зі спортом, на підставі арбітражних застережень, і має юрисдикцію в комерційних та дисциплінарних справах. Суд працює на базі міжнародного спортивного арбітражу та є незалежним органом, а розгляд справ здійснюється в Лозанні, хоча є філії в інших містах світу. CAS займається комерційними спорами (наприклад, спонсорство, трансфери, соціальне забезпечення спортсменів) та дисциплінарними справами (допінг, корупція тощо). Юрисдикція CAS визнається більшістю міжнародних спортивних федерацій, а його рішення є остаточними, з можливістю оскарження лише за виняткових обставин. Рішення CAS підлягають виконанню відповідно до Нью-Йоркської конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року. Однак на практиці примусове виконання таких рішень через державні органи є складним.

Під час розгляду спортивних конфліктів важливо забезпечити дотримання принципів, які гарантують неупередженість, рівність і ефективність судових процедур. Спортивні арбітражі, які займаються вирішенням спортивних суперечок, повинні відповідати високим стандартам справедливості, щоб гарантувати права учасників спору. У цьому контексті виділяються кілька основних критеріїв справедливого суду, які є актуальними для спортивних арбітражних органів, а також для національних судових установ.

Ключові аспекти статті 6 Конвенції, мають значення для спорту, що зокрема має вияв у наступному:

Незалежність і безсторонність суду. CAS як і національні суди, повинен забезпечувати відсутність будь-якого впливу на своїх арбітрів. Один із ключових аспектів справедливого суду – це незалежність і неупередженість суддів або арбітрів, які розглядають спір. У сфері спорту важливо, щоб судові органи, незалежно від того, чи йдеться про національні суди, чи про спеціалізовані спортивні арбітражі, не були під впливом зацікавлених сторін, таких як спортивні федерації або інші організації. Це гарантує, що рішення приймаються на основі фактичних обставин і правових норм, а не через зовнішній тиск або конфлікт інтересів. Арбітражні органи, такі як CAS, повинні забезпечувати абсолютну незалежність суддів, щоб їх рішення були справедливими та обґрунтованими.

Право на слухання. Сторони мають право бути вислуханими в межах процедури розгляду спору, що включає можливість подання доказів і аргументів. Рішення арбітражних органів повинні бути добре обґрунтованими. Це означає, що судді або арбітри повинні детально пояснювати причини прийняття рішення на основі фактів і застосованих правових норм. Відсутність чіткого обґрунтування може поставити під сумнів легітимність рішення та порушити права учасників спору. Обґрунтовані рішення сприяють розвитку спортивного права та зміцнюють довіру до спортивних арбітражів.

Доступ до суду. Суб'єкти спортивного права повинні мати реальний доступ до спортивних арбітражних органів чи судів, щоб захистити свої права.

Право на розумний строк. Спортивні спори повинні бути розглянуті в оперативний спосіб без необґрунтованих затримок, що важливо для швидкої реакції в спортивному середовищі. Спортивні спори можуть мати велике значення для учасників, і затримки у їх розгляді можуть негативно позначитися на кар'єрі спортсменів або діяльності спортивних організацій. Тому важливим критерієм справедливого суду є розгляд справ у розумні строки. Спортивні арбітражі, зокрема CAS, мають дотримуватися оперативності в розгляді справ, щоб уникнути ситуацій, коли затримка у вирішенні спору спричиняє неправну шкоду для учасників процесу.

Право на рівність сторін. Рівність сторін у процесі є важливим критерієм справедливого суду. Це означає, що кожен учасник спору має одна-

кові можливості для захисту своїх прав, надання доказів та висловлення своїх аргументів. У спортивних спорах, де однією зі сторін може бути спортсмен, а іншою – велика спортивна організація, забезпечення рівного доступу до правосуддя є особливо важливим. Спортивні арбітражі повинні гарантувати, що всі сторони мають однакові можливості для представлення своїх інтересів і що рішення не приймаються на основі нерівних умов. У випадку дискримінації чи обмеження прав сторін на доступ до правосуддя виникає порушення цього принципу.

Оскарження рішень та доступ до вищих інстанцій. Оскарження рішень у вищих судових інстанціях або арбітражах є важливою складовою справедливого суду. У випадку, якщо одна зі сторін не погоджується з рішенням арбітражу або суду, вона повинна мати можливість звернутися до вищої інстанції для повторного розгляду справи. Це гарантує додатковий рівень захисту прав учасників спору і дозволяє уникнути помилок у правозастосуванні. Хоча рішення CAS є остаточними, існує можливість оскарження до Федерального суду Швейцарії в обмежених випадках. Це дозволяє забезпечити додатковий рівень контролю над дотриманням принципів справедливого суду, зокрема щодо процесуальних порушень або недотримання стандартів правосуддя.

Право на захист. Право на захист – це невід'ємне право кожного учасника спору, що передбачає доступ до юридичної допомоги та адвокатів під час судового розгляду. У спортивних спорах, де питання можуть стосуватися кар'єри спортсмена, спонсорських угод або репутації організації, важливо, щоб учасники мали можливість захистити свої інтереси та звертатися за професійною юридичною допомогою. Це сприяє тому, що процес розгляду спору буде прозорим і об'єктивним, а результати – справедливими.

Прозорість і публічність. Прозорість процесу є одним з основних критеріїв справедливого суду. Судові процеси в спортивних арбітражах повинні бути відкритими для громадськості, за винятком тих випадків, коли конфіденційність є виправданою. Наприклад, у справах, що стосуються особистих даних спортсменів чи чутливих бізнесових угод, частина інформації може бути захищена, але загальний процес повинен залишатися прозорим. Це забезпечує довіру до арбітражних органів та сприяє тому, щоб учасники спору відчували, що їх права дотримуються належним чином[1].

Тож, Конвенція є важливою для розвитку справедливих стандартів у спортивному праві, забез-

печуючи підходи, які можуть бути застосовані до критеріїв справедливого суду в сфері спорту.

Вважаємо за доцільне проаналізувати позиції науковців у сфері спортивного права щодо критеріїв справедливого суду у спорті

Куліш А. зазначає, що спортивний арбітраж є ефективним механізмом вирішення спорів у спортивній сфері, особливо у випадках, коли традиційні суди не можуть забезпечити оперативність чи специфічність процесу. Однак важливим аспектом є забезпечення доступу до правосуддя через арбітражні органи, зокрема, Суд Спортивного арбітражу (CAS), який має бути незалежним і неупередженим. Це гарантує виконання принципу справедливого судочинства навіть у спортивних спорах [2].

Як зазначає Наставний І., альтернативно-договірні механізми, зокрема через спортивні арбітражі, є важливою частиною правового захисту учасників спортивних відносин. Вони дозволяють швидше вирішувати спори та знижують навантаження на традиційні судові органи. Однак, ці форми захисту мають бути регульовані таким чином, щоб забезпечити дотримання прав усіх учасників, зокрема спортсменів [3].

Бордюгова Г. описує важливість Спортивного арбітражного суду як органу, що є основним механізмом для розгляду спортивних спорів на міжнародному рівні. CAS допомагає підтримувати принципи справедливого судочинства, забезпечуючи доступ до правосуддя в межах міжнародних спортивних організацій, забезпечуючи ефективність і транспарентність у вирішенні спорів [4].

Цвіркун Ю. підкреслює, що європейські стандарти справедливого суду мають великий вплив на вирішення публічно-правових спорів, зокрема в спортивній сфері. Ці стандарти передбачають, зокрема, доступ до правосуддя, рівність сторін, прозорість процесу та швидкість розгляду спорів, що особливо важливо у спортивному контексті, де затримки можуть мати серйозні наслідки для кар'єри спортсменів. Виконання європейських стандартів надає можливість покращити систему спортивного правосуддя в Україні [6].

Прецедентна практика, згідно з дослідженням Палоха А.Я., є важливим інструментом для формування стабільної та передбачуваної практики вирішення спорів у спортивному арбітражі. Це дозволяє забезпечити однакове застосування норм та критеріїв справедливого суду, а також формує правову певність для спортсменів та спортивних організацій [7].

Тож, ключовими аспектами, що виникають у контексті дослідження критеріїв справедливого суду в сфері спорту, є необхідність удосконалення механізмів спортивного арбітражу, впровадження європейських стандартів справедливого судочинства, забезпечення доступу до правосуддя та дотримання принципів незалежності, неупередженості та рівності сторін у процесі вирішення спортивних спорів.

Важливість дотримання критеріїв справедливого суду можна проілюструвати на прикладі рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), зокрема в справах, що стосуються спортивних спорів. У справі ФК Мретебі проти Грузії (2007), футбольний клуб оскаржував відмову в апеляції через неспроможність сплатити судовий збір. ЄСПЛ визнав це порушення права на справедливий суд, наголосивши на важливості забезпечення доступу до правосуддя незалежно від фінансових можливостей. Цей випадок підкреслює значення одного з основних критеріїв – рівність сторін у процесі.

Водночас у справі Португальська професійна футбольна ліга проти Португалії (2012), ЄСПЛ не визнав порушення права на справедливий суд, хоча заявник стверджував, що податкові обвинувачення перешкоджають йому брати участь у справі. Суд зазначив, що неупередженість суду була забезпечена, і процес відбувався відповідно до вимог права на справедливий суд.

Ці рішення демонструють, як важливо для судових і арбітражних органів забезпечувати справедливість процесу та відповідати високим стандартам прав людини в спортивних суперечках. Вони також показують, як принципи справедливого суду можуть бути застосовані в спортивному контексті для забезпечення ефективного та рівноправного вирішення спорів.

Таким чином, критерії справедливого суду в сфері спорту мають велике значення для забезпечення рівних прав учасників і ефективного вирішення суперечок, що виникають у спортивній діяльності. Право на справедливий суд, незалежність судового органу, рівність сторін та прозорість процесу є основою для підтримання справедливості в спортивному праві.

Основні результати. Аналіз нормативно-правової бази України в контексті спортивного права свідчить про наявність основних процесуальних гарантій, що забезпечують захист прав спортсменів та інших учасників спорту. Конституція України гарантує право на звернення до суду для захисту своїх прав,

що поширюється і на сферу спорту. Відмова в доступі до правосуддя за таких умов є прямим порушенням права на судовий захист. Попри це, практична реалізація європейських стандартів у спортивних спорах в Україні залишається нерівномірною і несистемною. Часті звернення до міжнародних інстанцій, таких як CAS і ЄСПЛ, свідчать про недостатню ефективність національної системи вирішення спортивних спорів. Це підтверджує необхідність подальшого вдосконалення механізмів, що гарантують справедливий судовий процес у спорті.

Результати дослідження акцентують на актуальності підвищення якості правосуддя у спортивних справах, що включає такі важливі аспекти:

1) Забезпечення однакового правозастосування, що передбачає створення чітких і передбачуваних правил вирішення спорів у спорті, які базуються на міжнародних стандартах та враховують специфіку спортивних відносин.

2) Удосконалення процесуальних норм, зокрема, запровадження спеціальних процедур, які відповідають природі спортивних спорів, таких як швидкість розгляду, захист персональних даних спортсменів і конфіденційність процесу.

3) Використання принципів, закріплених в Європейській конвенції з прав людини, включаючи доступ до правосуддя, незалежність і неупередженість арбітражних та судових органів, право на рівність сторін і забезпечення можливості апеляції.

Щодо виокремлення критеріїв, критерії справедливого суду в сфері спорту включають низку основоположних принципів, які забезпечують чесність, прозорість та ефективність вирішення спорів у цій галузі. Перш за все, незалежність та неупередженість судового органу є ключовою умовою для справедливого розгляду. Як національні, так і спортивні арбітражні органи повинні діяти автономно, без впливу спортивних федерацій чи інших зацікавлених сторін, забезпечуючи рівноправний підхід до всіх учасників спору. Іншим важливим критерієм є рівність сторін, яка гарантує, що кожен учасник має однакові можливості для захисту своїх прав, представлення доказів і викладення аргументів. Це принципово важливо для досягнення балансу між усіма сторонами в процесі вирішення спорів. Також вагомим є право на захист, що передбачає доступ спортсменів до

професійної правової допомоги та адвокатів на кожному етапі розгляду справи. Прозорість процесу є важливим критерієм, адже вона забезпечує відкритість і зрозумілість процедур, за винятком випадків, коли необхідно дотримуватися конфіденційності, наприклад, для захисту персональних даних спортсменів. Разом із цим враховується потреба в розумних строках розгляду, оскільки динамічний характер спортивної діяльності вимагає оперативного вирішення спорів, уникнення затримок, які можуть негативно позначитися на кар'єрі спортсменів. Рішення, ухвалені судовими або арбітражними органами, мають бути обґрунтованими, тобто базуватися на чітких фактах і правових нормах, а також містити детальне пояснення, що обґрунтовує їх правомірність. Принцип права на апеляцію є важливим механізмом, який забезпечує можливість оскарження прийнятих рішень у вищих судових чи арбітражних інстанціях, що додає додатковий рівень захисту прав учасників.

Зазначені критерії утворюють основу для вдосконалення як національних, так і міжнародних механізмів вирішення спорів у спорті. Їх дотримання сприятиме зміцненню верховенства права, прозорості судових процедур і надійному захисту інтересів усіх учасників спортивних процесів.

Висновки. Забезпечення критеріїв справедливого суду, таких як незалежність, безсторонність, рівність сторін, доступ до правосуддя та дотримання розумних строків, є ключовою умовою захисту прав спортсменів та інших учасників спортивних відносин.

Водночас CAS виступає важливим механізмом вирішення міжнародних спортивних спорів. Проте в його процедурах існують певні виклики, зокрема, щодо доступності та прозорості. Це вимагає подальшого вдосконалення національного законодавства у сфері спорту та арбітражу. Крім того, вбачається за доцільне запровадити механізми моніторингу рішень спортивних арбітражів на відповідність критеріям справедливого суду.

З огляду на зазначене, для подальших наукових пошуків вважаємо за доцільне приділити увагу дослідженню міжнародного досвіду щодо забезпечення справедливого суду у сфері спорту.

Водночас ефективне впровадження критеріїв справедливого суду сприятиме розвитку правової системи у сфері спорту, підвищенню довіри до спортивних арбітражів та захисту прав усіх учасників спортивного процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: ратифіковано Законом України від 17 липня 1997 р. No 475/97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 07.12.2024).
2. Куліш А. Спортивний арбітраж v. доступ до правосуддя. Юридична газета online. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/sportivniy-arbitrazh-v-dostup-do-pravosuddya.html> (дата звернення: 07.12.2024).
3. Наставний І. Особливості альтернативно-договірних форм захисту суб'єктивних цивільних прав учасниками професійних спортивних відносин. Підприємництво, господарство і право. 2018. Вип. 11. С. 31–35. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/7.pdf> (дата звернення: 07.12.2024).
4. Бордюгова Г. Створення та діяльність Спортивного арбітражного суду. Higher school of advocacy. 2024. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/stvorennia-ta-diiialnist-sportivnogo-arbitraznogo-sudu-cas> (дата звернення: 07.12.2024).
5. Спорт та Європейська конвенція з прав людини. 2016. Council of Europe portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/help-country/-/sport-ta-evropejs-ka-konvencija-z-prav-ludini> (дата звернення: 07.12.2024).
6. Палюх А.Я. Прецедентна практика вирішення спортивних спорів. Порівняльно-аналітичне право. 2019. Вип. 2. С. 29–32. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/860090>
7. Цвіркун Ю. Європейські стандарти справедливого суду та їх застосування під час вирішення публічно-правових спорів. Актуальні проблеми правознавства. 2022. Вип. 3. С. 76–83. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1438/1485> (дата звернення: 07.12.2024).

REFERENCES:

1. Konventsiya pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod: ratyfikovano Zakonom Ukrainy vid 17 lypsnya 1997 r. No 475/97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (data zvernennya: 07.12.2024).
2. Kulis A. Sportyvnyy arbitrazh v. dostup do pravosuddya. Yurydychna hazeta online. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/sportivniy-arbitrazh-v-dostup-do-pravosuddya.html> (data zvernennya: 07.12.2024).
3. Nastavnyy I. Osoblyvosti alternatyvno-dohovirnykh form zakhystu sub'yektyvnykh tsyvil'nykh prav uchasnnykamy profesiynykh sportyvnykh vidnosyn. Pidpryyemnytsvo, hospodartsvo i pravo. 2018. Vyp. 11. S. 31–35. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/7.pdf> (data zvernennya: 07.12.2024).
4. Boryuhova H. Stvorennia ta diyal'nist' Sportyvnoho arbitrazhnogo sudu. Higher school of advocacy. 2024. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/stvorennia-ta-diiialnist-sportivnogo-arbitraznogo-sudu-cas> (data zvernennya: 07.12.2024).
5. Sport ta Yevropeys'ka konventsiya z prav lyudyny. 2016. Council of Europe portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/help-country/-/sport-ta-evropejs-ka-konvencija-z-prav-ludini> (data zvernennya: 07.12.2024).
6. Palyukh A.Ya. Pretsedentna praktyka vyrishennya sportyvnykh sporiv. Porivnyal'no-analychne pravo. 2019. Vyp. 2. S. 29–32. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/860090>.
7. Tsvyrkun Yu. Yevropeys'ki standarty spravedlyvogo sudu ta yikh zastosuvannya pid chas vyrishennya publichno-pravovykh sporiv. Aktual'ni problemy pravoznavstva. 2022. Vyp. 3. S. 76–83. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1438/1485> (data zvernennya: 07.12.2024).